

Hoe verliep de Mierendag in Brussel op 26-05-2026

MIERENDAG

KBIN – ODISEE

Ben je geboeid door rode bosmieren, citizen science en eco-detectiehonden?

Welkom op dinsdag 26 mei 2026 in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1000 Brussel

- 10u Ontvangst
- 10u10 Wouter Dekoninck: Het project **MonitAnt**: monitoring van rode bosmier in Europa (KBIN)
- 10u30 Ellen Van Krunkelsven: Coördinatie inzet eco-detectiehonden (INBO)
- 10u40 Hilde Vervaecke, Leen Verbist & Guido Franssens: **Eco-detectiehonden** voor rode bosmierennesten (Odisee)
- 11u Wouter Dekoninck & Nathan Lecocq: **Burgerwetenschap** en het **MonitAnt** project (KBIN)
- 11u20 Thomas Parmentier: De **verborgen bewoners** van het mierenest (ULB)
- 11u40 Bezoek collectie
- 12u40 Broodjes & nakaarten met aansluitend museumbezoek

Deelname is gratis als je op voorhand inschrijft via:

<https://forms.gle/ucSykHwn2iRAE1gQ9> (of per mail bij hilde.vervaecke@odisee.be)-
(beperkt aantal) voor 20 mei 2026

KBIN, Odisee en INBO organiseerden Een dag rond Snuffelhond-onderzoek in het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen! 🐜

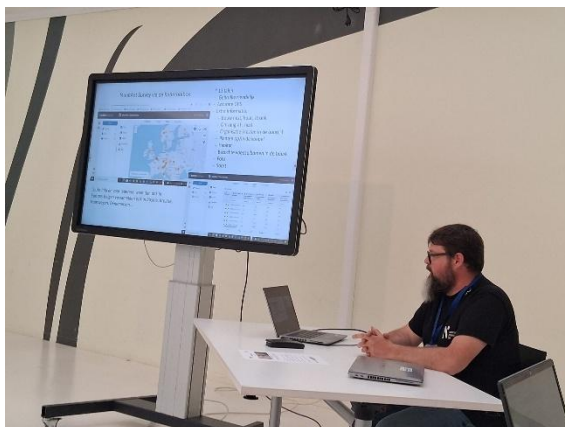
We doken in de wereld van rode bosmieren, citizen science en eco-detectiehonden tijdens inspirerende lezingen van experts en hondentrainers. Een dag vol wetenschap, samenwerking (INBO, KBIN, Odisee, ULB), passie voor natuur, boeiende gesprekken, en een exclusieve blik achter de schermen van de collecties.

Wouter Dekoninck : Intro: monitoring van rode bosmieren in Europa - Projectoverzicht MonitAnt

MonitAnt DOEL

- Geharmoniseerde, efficiënte en kosteneffectieve **monitoringstrategie** te ontwikkelen
- Beschikbaar voor belanghebbenden in **beleidsvorming + Citizen Science projecten**
- Lange termijn-monitoring van **populatietrends** van koepelbouwende *Formica* soorten en hun geassocieerde **mierengasten**

- Europees Biodiversa+ project rond monitoring van rode bosmieren (*Formica* spp.) en hun symbionten.
- Coördinatie door Universiteit Bayreuth, met partners uit o.a. Italië, Finland, België, Tsjechië en Roemenië. Groot netwerk van extra onderzoekers uit o.a. UK, Zweden, Spanje, Polen en Oekraïne.

- Rode bosmieren zijn wijdverspreid in boreale/montane bossen en heide. Ze leveren belangrijke ecosysteemdiensten en huisvesten veel mierengasten. Ze kennen een sterke achteruitgang door habitatverlies, fragmentatie, beheer, landbouw en klimaatopwarming.
- Er zijn grote verschillen in beschermingsstatus tussen EU-landen; geen gemeenschappelijke strategie.
- Het project beoogt een geharmoniseerde, efficiënte en kosteneffectieve EU-monitoring. Het is gericht op beleid én citizen science.
- Lange-termijn monitoring van populaties en mierengasten.

Ellen Van Krunkelsven: Coördinatie van inzet eco-detectiehonden

Ellen Van Krunkelsven coördineert in Vlaanderen de eco-detectieprojecten. Het eerste eco-detectie project dat ze deed voor het INBO in 2016 richtte zich vooral op het uittesten van doelen qua geurdetectie door de hond. Het ging om het opsporen van larven van het vliegend hert, otterspains, boommarter, hazelmuis, juchtleerkever, pruikzwam, dode vleermuizen, larven van de stierkikker, besmette bomen, windmolenslachtoffers en diverse levende dieren. Daarnaast werden ook extra soorten gedetecteerd zoals wolf, vleermuiskolonies, nachtzwaluw, glimworm, hamster en bewoonde burchten. Vanaf 2025–2026 evolueert het project naar versie 2.0. Nieuwe detectietypes omvatten egelstront, vleermuizen- en varkenskadavers, nesten van de rode bosmier, verfijnde detectie van windmolenslachtoffers, varkenspest, verfijnde larvendetectie van het vliegend hert, wolvenstront, otterspains en de eikelmuis.

Eco detectie deel 2 beschrijft hoe zoekhonden worden ingezet, welke doelsporen ze kunnen detecteren en welke voorwaarden nodig zijn om betrouwbare resultaten te behalen. Uit de literatuur blijkt dat eco detectiehonden wereldwijd vooral worden gebruikt voor zoogdieren zoals katachtigen, hondachtigen, beren en marterachtigen, maar ook voor vogels en reptielen. Ze kunnen een brede waaier aan targets opsporen: levende dieren, uitwerpselen, urine, speeksel, nesten, haren, veren, huidresten en andere biologische sporen. De prestaties van honden hangen sterk af van training, ervaring en de kwaliteit van de stalen. Honden zijn goed in soortherkenning en kunnen leren om geuren te generaliseren of juist te specificeren. Eén hond kan meerdere soorten aanleren, maar regelmatige training is noodzakelijk en vaak complex. Trainingssituaties moeten de realiteit nabootsen: voor ondergrondse soorten moet bijvoorbeeld met grond met dier worden geoefend. Eigenaars hebben goede stalen nodig, die soms zorgvuldig moeten worden bewaard, zoals uitwerpselen in de diepvries. Bij de eerste terreintrainingen is het belangrijk dat een onderzoeker aanwezig is die exact weet waar de soort zich bevindt, zodat de hond correct bevestigd kan worden.

Hoewel alle honden de basis kunnen leren, is een sterk team – een goede hond én een goede geleider – essentieel voor het detecteren van moeilijkere soorten. Honden moeten meestal dicht bij de geurbron komen en moeten verschillende zoekpatronen beheersen: gedetailleerd zoeken voor soorten met weinig geur op kleine oppervlakten, of revieren voor soorten met sterke geur in grote gebieden, zoals kadavers in bossen. Daarnaast moeten honden gehoorzaam zijn, niet achter wild aangaan en ook aangelijnd kunnen zoeken.

Binnen eco detectie 2.0 werd vanaf 2025 ingezet op professionalisering en capaciteitsopbouw. Workshops dienen om ervaring te delen en hondenscholen en detectieteams te betrekken. Nieuwe teams starten met een gemakkelijkere soort om praktijkervaring op te doen. Een goede coördinatie tussen onderzoekers en hondenteams is cruciaal, rekening houdend met ervaring en woonplaats. De sterkste teams kunnen doorgroeien naar moeilijkere of meer delicate soorten. Dit vormt de kern van het plan van aanpak voor eco zoekhonden 2.0 in 2026, met als doel een duurzaam, kwalitatief en breed inzetbaar netwerk van eco detectieteams uit te bouwen.

Hilde Vervaecke, Leen Verbist en Guido Franssens: eco-detectiehonden voor rode bosmierennesten

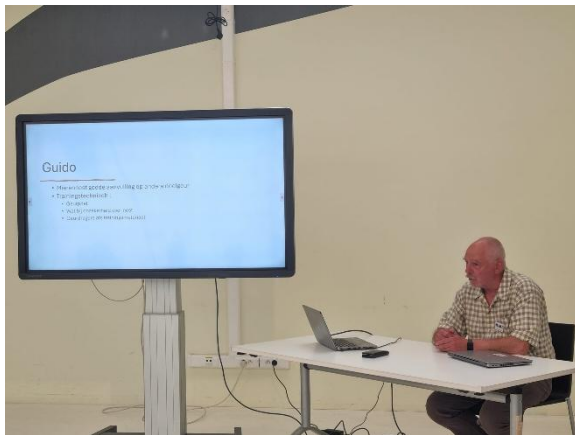
- Het project onderzoekt of eco-detectiehonden efficiënt en betrouwbaar rode bosmierennesten kunnen opsporen als nieuwe monitoringmethode binnen natuurbeheer.
- Odisee, INBO en KBIN werken samen, met een lange traditie van snuffelprojecten en bachelorproeven rond detectiehonden voor natuurdoelen.
- De mierenzoekhond-werking bouwt voort op eerdere expertise (vliegend hert, wolven, invasieve soorten, explosieven, snuffelduur, sensoren).
- Vrijwilligers en hondengeleiders worden ingezet; honden worden getraind op echte nestgeur ("the real stuff").

beheerders en publiek.)

- De haalbaarheidsanalyse omvat technische, praktische, economische, wettelijke en operationele criteria (Bvb: technische factoren: beschikbaarheid van geurdragers, veldtoegankelijkheid, seizoensinvloeden, detectie-afstand en betrouwbaarheid; Praktijfactoren: welzijn van hond, mens, mieren en andere bosdieren; risico's zoals mierenzuur, beten, teken en nestverstoring; Operationele aspecten: beschikbaarheid van honden, certificering, terreinvergunningen, verzekeringen en acceptatie door

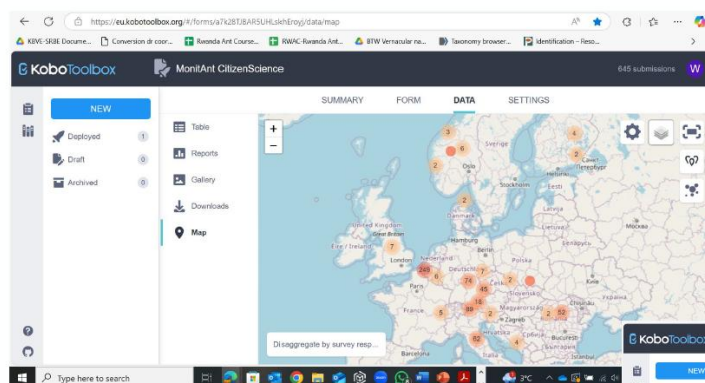
- Performantie: trainingen tonen aan dat de honden nesten sneller en efficiënter vinden dan menselijke zoekteams, vooral in overgroeide of moeilijk zichtbare habitats. Dit moet nog verder gekwantificeerd worden en vergeleken met de standaard zoekmethoden (visueel zoeken door mensen).

Guido Franssens leidt de trainingen van het zoekhondenteam. Hij sprak over de uitdagingen van het werken met vrijwilligers, hoe je ze kan motiveren en enkele trainingsaspecten.

Wouter Dekoninck en Nathan Lecocq: Burgerwetenschap en het MonitAnt Project

MonitAnt Survey via de Kobotoolbox

Leuke info en voor iedereen waar dan ook in Europa; Belgen verzamelden ook in Bosnië, Kroatië, Noorwegen, Denemarken...

- * 13 talen
- Gebruiksvriendelijk
- Accurate GPS
- Extra informatie:
 - Bouw nest, hout, stronk
 - Omvang v.h. nest
 - Organisatie (nesten in de buurt?)
 - Planten op/in de koepel
 - Habitat
 - Bezochte voedselbomen in de buurt
 - Foto
 - Soort

Enter a date and time	Tree trunks, logs, stumps or rocks visible in...	Other nest records nearby (-20m?)	Plants growing on or through the...	Height of the nest mound (from the tip to...)
2024-12-31T11:37...	Yes	1-3	Yes	30
2024-12-31T11:35...	Yes	1-3	Yes	80
2024-11-18T16:17...	No	None	No	50
2024-11-18T13:58...	No	1-3	Yes	25
2024-11-18T13:51...	No	None	Yes	40
2024-11-18T13:41...	Yes	None	No	15

- MonitAnt is een Europees Biodiversa+ project dat een geharmoniseerde monitoringstrategie ontwikkelt voor rode bosmieren (*Formica* spp.) en hun mierengasten.
- Rode bosmieren zijn sleutelsoorten met grote ecologische impact, maar staan lokaal sterk onder druk door habitatverlies, fragmentatie, beheer en klimaatverandering.
- Er bestaat geen uniform EU-kader voor bescherming of monitoring; landen verschillen sterk in wetgeving en aanpak.

- Het project omvat citizen science, klassieke monitoring, genetische analyses, pathogenenonderzoek en innovatieve technieken zoals drone-detectie en detectiehonden.
- Citizen science via KoboToolbox, waarnemingen.be, iNaturalist en andere platforms levert grote hoeveelheden verspreidingsdata.
- Detectiehonden worden getest als nieuwe, efficiënte methode om nesten te vinden in moeilijk terrein; Vlaanderen bouwt expertise op via “Noses for Nature”.
- Bosmieren functioneren als paraplu-soorten: hun nesten huisvesten >100 gespecialiseerde arthropoden, waarvan sommige zeldzaam zijn.
- Onderzoek naar habitatdrempels, koloniestructuren (monodoom/polydroom, monogyn/polygyn) en fragmentatie toont hoge risico's op lokaal uitsterven.
- Pathogenen zoals *Aegeritella superficialis*, *Pandora formicae* en labial gland disease beïnvloeden koloniefitness en worden systematisch onderzocht.
- Alle resultaten worden geïntegreerd in een EU-breed monitoringskader voor beleid, bosbeheer, conservatie en burgerwetenschap.

Thomas Parmentier: De verborgen bewoners van het mierennest

Rode bosmieren vormen uitgebreide netwerken met mierengasten: kevers, wantsen, spinnen, mijten en andere geleedpotigen die in of rond het nest leven, boven of onder de grond, soms als commensaal, soms als parasiet. Ze gebruiken het nest als voedselbron, schuilplaats of broedkamer. Voorbeelden van mierengasten zijn de mierenzakkever en het schitterend lieveheersbeestje. Ook bladluizen, planten, schimmels (zoals *Aegeritella*) maken deel uit van dit ecosysteem. De diversiteit aan mierengasten neemt sterk af met de afstand tot het nest. Sommige soorten, zoals de glanzende gastmier (*Formicoxenus*), leven permanent in het nest en zijn volledig afhankelijk van de rode bosmieren. Zo ontstaat een rijk myrmecofiel voedselweb waarin mieren een centrale ecologische rol spelen. Ook vogels en zoogdieren bezoeken occasioneel de bosmierennesten, dat werd duidelijk uit enkele verbluffende wildcamerabeelden.

Bezoek achter de schermen

